

АКТУАЛЬНІ ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ ОСІБ ЮНАЦЬКОГО ВІКУ

А.В. Шевченко

Херсонський державний університет, kalanchak27@gmail.com

Науковий керівник: доктор психологічних наук, професор І.С. Попович

Постановка проблеми. Сьогодення є досить лабільним. Кожна людина призвичаюється, адаптується до різноманітних змін у своєму житті, та у світі загалом. Кожна інтерпретація дії, вчинку, поведінки здійснюється через призму ціннісних орієнтацій. Система ціннісних орієнтацій переважно є стійкою, однак найбільше модифікацій та трансформацій вона зазнає саме в юнацькому віці. Залежно від того, які саме загальні ціннісні орієнтації притаманні сучасному юнацтву залежить майбутнє нашого суспільства. У зв'язку з цим вбачаємо актуальним дослідження ціннісних орієнтацій осіб юнацького віку.

Виклад основного матеріалу. Вивчення цінностей молоді є одним з важливих векторів сучасних досліджень [1]. Їх значущість полягає в тому, що саме цінності є тими орієнтирами, на які зважає людина у своїй життєдіяльності. Будучи залученою до різноманітних малих груп, особистість функціонує за певними нормами, правилами цієї спільноти, а також відповідно до своїх внутрішніх настанов, соціальних очікувань [2], уподобань, що свідчить про зв'язок з ієрархією цінностей індивіда [3].

Дослідниця Д. Яшкіна, проводячи сучасний крос-культурний зріз ціннісних орієнтацій, порівнювала ціннісні орієнтації української та європейської молоді. Так, за віссю «збереження – відкритість до змін» збереження більш притаманне молоді інших країн, ніж українській. А за віссю «турбота про людей – самоствердження» – українці надають перевагу турботі про людей більшою мірою, ніж досліджувані інших країн [5]. Отже, молодь можна охарактеризувати схильною до турботи про людей й відкритою до змін. Загалом, спостерігаємо, що сучасна молодь більше орієнтується на етичні цінності, до яких належать сім'я, здоров'я, кохання та діти, менше – на прагматичні, що поєднують освіту та творчість [4].

Для того, щоб дізнатися які саме цінності превалюють у сучасних юнаків та дівчат було використано методику «Діагностика структури ціннісних орієнтацій особистості» С. Бубнової, за допомогою якої вивчено реалізацію ціннісних орієнтацій людини в реальних умовах її життєдіяльності.

Отримані результати досліджуваних параметрів були розраховані за допомогою коефіцієнта кореляції Ч. Спірмена (r_s), відмінності між значеннями змінних на рівні $p \leq 0,05$ вважаємо статистично значущими. Орієнтуючись на шкали мінімум (Min), максимум (Max), середнього арифметичного значення параметрів (M) і середньоквадратичного відхилення (SD), дані подано в табл. 1.

Таблиця 1

Середні значення та середньоквадратичні відхилення шкал досліджуваних параметрів (n=124)

Шкала	Min	Max	M	SD
1	2	3	4	5
«Діагностика реальної структури ціннісних орієнтацій особистості»				
Відпочинок	2	6	4,37	1,03
Матеріальний добробут	1	6	3,31	1,32
Насолода	0	6	3,34	1,36
Допомога	1	6	4,37	1,33
Любов	0	6	3,78	1,35
Пізнання	0	6	3,53	1,48
Соціальний статус	0	6	3,12	1,45
Повага	1	6	4,00	1,37
Соціальна активність	0	6	2,96	1,39
Спілкування	1	5	2,83	1,02
Здоров'я	0	6	3,12	1,33

За методикою «Діагностика реальної структури ціннісних орієнтацій особистості» було визначено найбільш значущі ціннісні орієнтації даної вибіркової сукупності, серед них «Відпочинок» (M=4,37), тобто для юнаків одним з головних є можливість «розслабитися» та гарно провести час;

«Допомога» ($M=4,37$) – це говорить про те, що сучасне юнацьке покоління є чуйним та готове прийти на допомогу, зарадити іншій людині; «Повага» ($M=4,00$), що свідчить про притаманне юнацькому віку прагнення до визнання, що надає впевненість в собі та певне схвалення. Найнижчі позиції мають «Соціальна активність» ($M=2,96$) та «Спілкування» ($M=2,83$), можемо припустити, що це пов'язано з досить активним використанням соціальних мереж, які замінюють реальне спілкування віртуальним.

Для визначення статистично значущих зв'язків застосовано кореляційний аналіз за методом Ч. Спірмена. Встановлено низку значущих зв'язки між цінностями осіб юнацького віку. Між цінностями «матеріальний добробут» і «здоров'я» існує від'ємний значущий зв'язок ($-0,177$; $p \leq 0,05$). Це можна пояснити тим, що стан здоров'я не залежить від рівня матеріальної забезпеченості. Звичайно, матеріальне становище індивіда може впливати на якість здоров'я, однак ніякий матеріальний добробут не гарантує міцний стан здоров'я.

Така цінність як «насолода» має досить тісний позитивний зв'язок з «соціальною активністю» ($0,312$; $p \leq 0,05$). Тобто, соціально активна людина є задіяною у різноманітних суспільних заходах, отримує задоволення. Ці результати свідчать про те, що молодь сьогодення є достатньо активною та соціально спрямованою, і відповідно, з цього отримує користь як соціум так і сама людина, бо вона є включеною у дану сферу.

Значущим є зв'язок між такими показниками цінностей як «допомога» й «любов» ($0,284$; $p \leq 0,01$). Можна пояснити цей зв'язок наступним чином, коли в індивіда є кохана людина, то завжди присутнє прагнення допомогти, зарадити та підтримати свого супутника. Ці дві цінності є альтруїстичними, адже кожна з них спрямована на іншу людину. Це говорить про те, що в осіб юнацького віку переважають гуманістичні цінності, які є фундаментом для конструктивної взаємодії з соціумом.

Існує позитивна кореляція між цінностями «допомога» й «повага» ($0,312$; $p \leq 0,01$), це говорить про те, що надаючи комусь допомогу, людина очікує та

сподівається на визнання з боку оточуючих. Тобто завдяки добрим справам людина здобуває повагу інших. Однак, якщо подивитися на це з іншого боку, то можна припустити, що за наданою допомогою, приховується опосередковане маніпулювання та вплив на людину через надану послугу.

Показник «пізнання» позитивно корелює з показником «повага» (0,223; $p \leq 0,05$). Обґрунтовуємо це тим, що повагою у суспільстві користується та людина, котра прагне до розвитку, до пізнання нового, пошуку істини та опанування нових умінь та навиків. Завдяки пізнанню недослідженого та нового відбувається прогрес людства, і та людина, яка є цим відкривачем має вплив на інших людей. Тобто, юнаки і дівчата відкриті до пізнання та саморозвитку, що є дуже важливо в наш час.

Вагомий зв'язок існує між цінностями «пізнання» і «соціальна активність» (0,223; $p \leq 0,05$). Соціальна активність характеризується залученістю особи до подій у соціумі, і тому цю кореляцію, можна пояснити тим, що індивід, який цікавиться актуальною інформацією, пізнає нові відомості та дані, має досить активну та дієву позицію, яка може позначатися на підтримці чи незгоді зі змінами суспільства. Отже, юнацькому віку властива активність, рішучість та власна громадянська позиція, яка базується на пізнанні та засвоєнні нової інформації.

Між цінностями «соціальний статус» та «соціальна активність» існує позитивна кореляція (0,177; $p \leq 0,05$). Пояснюємо це тим, що юнацтво прагне посісти певне суспільне положення, яке забезпечить престиж та відповідну роль у суспільстві. Або ж, маючи високий соціальний статус, особи юнацького віку можуть впливати на зміни у соціумі, завдяки своєму положенню, і тим самим демонструвати свою соціальну активність. Значущий позитивний зв'язок мають показники «спілкування» та «здоров'я» (0,275; $p \leq 0,01$). Щоб мати міцне здоров'я, людина повинна почувати себе добре, як емоційно, так і духовно. Це почуття може забезпечити відповідне комфортне коло спілкування.

Висновок. Резюмуючи результати власного дослідження та досліджень інших науковців, ми встановили, що у ціннісній сфері осіб юнацького віку

переважають гуманістичні, гедоністичні, етичні та соціальні цінності. Це говорить про те, що для превалюючої частини юнацтва є актуальними загальнолюдські цінності, які слугують орієнтирами для подальшого соціально активного життя молоді.

Література:

1. Попович И.С. Социальные ожидания в теориях мотивации личности. *Вестник Пермского университета. Философия. Психология. Социология*. 2014. Вып. 4(20). С. 53-63.
2. Попович І. С. Мотиваційний компонент соціально-психологічних очікувань. *Проблеми загальної та педагогічної психології: зб. наук. праць Інституту психології імені Г. С. Костюка АПН України*. К., 2011, т. XIII, ч. 4. С. 290-297.
3. Попович І. С. Феномен ціннісно-орієнтаційної єдності в групі курсантів. *Проблеми заг. та пед. психол.* К. 2002. Т. IV. Ч. 5. С. 203–209.
4. Шевченко А. В. Дослідження взаємозв'язку соціальної бажаності та ціннісних орієнтацій в юнацькому віці. *Інсайт: психологічні виміри суспільства: наук. журнал*. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2019. Вип. 1. С. 90-95. DOI 10.32999/2663-970X/2019-1-14
5. Яшкіна Д. Динаміка соціальної детермінації базових цінностей українців: поколінний зріз. *Соціологічні студії*. Луцьк: СНУ імені Лесі Українки, 2018. 1(12). С. 56-65. DOI: <https://doi.org/10.29038/2306-3971-2018-01-56-65>